

Filosofiseminar 2010: Hva hindrer fred fredskultur?

8. – 10. juli 2010 i Melbu samfunnhus

Hva hindrer utviklingen av en varig, bærekraftig fred i verden? Menneskelig aggresivitet og herskelyst? Mangel på sivilisasjon, mangel på kultur? Knapphet og sviktende naturressurser? Usikkerhet, angst og proaktive/preventive aksjoner? Lovløshet og urettferdighet? Misforhold mellom makt og rett? Stor økonomisk asymmetri, neoliberalisme og ulikheter mellom "de som har" og de som ikke har?

Det er lagt ned mye arbeid i å definere felles prinsipper for menneskers og folks rettigheter, men fortsatt strever verden med hvordan de skal tolkes og håndheves. Innenfor FN, på nasjonalt nivå, i det sivile samfunn og i ulike fagmiljø stilles spørsmålet: Hvordan skal vi i en globalisert verden forstå og eventuelt kunne avverge de truende kriser (miljø, mat, økonomi, krig)?

Seminaret vil ta utgangspunkt bl.a i Kants tanker om verdensborgerrett, folkerett og statsborgerrett og også søke en lokal tilnærming gjennom fiskeri- og grenseproblematikken på Nordkalotten. Kompliserte problemstillinger, men aktuell problematikk!

Pris: Kr 500,- (8971.15.29951)

Pris enkeltforedrag: Kr 100,-

Påmelding: epost@nordland-akademi.no

PROGRAM

Torsdag 8. juli

kl 13.00 Audun Øfsti, professor NTNU: Introduksjon til seminaret

kl 13.30 Kjartan Koch Michaelsen, stipendiat NTNU: «Om fredens institusjonelle forutsetninger»

kl 16.00 «Filosofiens annet kjønn?». Presentasjon av utstillingen ved Kjersti Fjørtoft og Ingeborg Breines

Fredag 9. Juli

kl 10.00 Kjersti Fjørtoft, førsteamanuensis UiT: «Rettferdighet, fred og menneskelige muligheter?»

kl 11.30 Arne Overrein, førstelektor UiT, «Folkerett og fredskultur»

kl 14.00 Ottar Brox, professor UiO, «Ulikhet som samfunnsønde»

kl 15.30 Viggo Rossvær, professor II, Høgskolen i Bodø: «Kosmopolitikk i nord. Er privatisering av fiskeriene en trussel mot verdensborgerretten?»

Lørdag 10. juli

kl 10.00 Lene Bomann Larsen, post.doktor i filosofi UiO: «Rettferdig krig – fredens venn eller fiende?»

kl 11.30 Filosofiske problemstillinger av relevans for oss. Diskusjon om filosofiseminaret 2011 - 2012 ...
Oppsummering v/Aaslaug Vaa

Seminarledere: Audun Øfsti og Aaslaug Vaa

Audun Øfsti

Kjartan K. Michaelsen

Kjersti Fjørtoft

Arne Overrein

Kjartan Koch Michaelsen er stipendiat ved Filosofisk institutt ved NTNU. Hans foredrag tar utgangspunkt i Kants skrift 'Til den evige fred', samt i Kants rettsfilosofi mer generelt. I dagens diskusjoner om internasjonal/global rettferdighet går det et skille mellom, på den ene siden, dem som mener rettmessige relasjoner mellom stater nødvendigvis må være fundert i gjeldende folkerett og samarbeid innen rammene av felles mellomstatlige institusjoner, ikke minst FN; og, på den andre siden, dem som mener unilateral handling på tvers av folkeretten lar seg begrunne moralsk. Foredraget tar til orde for det første standpunktet.

Førsteamanuensis **Kjersti Fjørtoft**, Universitetet i Tromsø vil drøfte hvorvidt en rettferdighetsoppfatning som tar utgangspunkt i oppfatninger om hva det vil si å respektere menneskets verdighet kan skape grobunn for fred og samarbeid på tvers av stater, samfunn, religioner og kulturer.

Filosofen Martha Nussbaum og økonomen Amartya Sen har utviklet en teori om rettferdighet som fokuserer på menneskers muligheter til å leve liv der de får realisert sine menneskelige evner. Hun vil diskutere hvordan teorien deres kan legges til grunn for å utvikle rettferdighetsoppfatninger som fokuserer på forhold som ofte er oversett av tradisjonelle fordelingsteorier. Dette gjelder for eksempel spørsmål om kjønnsrettferdighet og global rettferdighet.

Arne Overrein er førstelektor i filosofi ved Universitetet i Tromsø. Han vil i sitt foredrag sammenligne fredsbevegelser/anti-krigsbevegelser med utviklingen av folkeretten i det 20. århundre.

Professor **Ottar Brox** vil drøfte hvorfor likhet er det beste for alle. I sitt foredrag vil han fremheve at for land som Norge må det være livsviktig å mobilisere mot alt som kan redusere den graden av likhet, som, mer enn oljen, har gjort vårt land til et godt samfunn. Kampen mot ulikhet må derfor være hovedposten på programmet til partier på venstresida, og det innebærer langt mer enn å flytte på noen millioner på offentlige budsjetter.

Økonomisk og sosial ulikhet er altså roten til alt ondt – ikke bare fattigdom, mange former for kriminalitet, flere ungdomsproblemer enn vi er klar over, men sannsynligvis også klimakrisen. Det 20. hundreårets verdenshistorie bør ha lært oss at det mot dette ondet ikke finnes noen patentmedisin, om den er aldri så sterk. Men det er også noe å lære av "de små skritt" som i vårt land skapte den graden av likhet som vi lenge har gjort vår beste for å avskaffe.

I boka *The Spirit Level: Why Equality is Better for Everyone* har de britiske samfunnsforskerne Richard Wilkinson og Kate Pickett lagt fram et overbevisende statistisk materiale som viser at økonomisk vekst umulig kan løse noen av de problemene som plager de rike land i Vest-Europa, Nord-Amerika og noen i andre verdensdeler. De har laget en målestokk for den reelle samfunnskvaliteten, en indeks som ikke bare bygger på inntekter per innbygger, men også på barnedødelighet, voldsforbrytelser, prosent av folket i fengsel, tenåringsfødsler, sysselsetting, utdanning osv. Det viser seg at det for gruppen av rike land ikke er noen sammenheng mellom samfunnskvalitet og nasjonalprodukt. Økonomisk vekst er altså ingen sikker vei til det gode liv.

Professor **Viggo Rossvær** tar utgangspunkt i Ottar Brox' forskning på Nord-Norge og hevder at støtten til "broxianismen" ligger i et folkelig opprør mot en politisk krenkelse. Etter den 2. verdenskrig skulle nasjonale Nord-Norges planer befeste de åpne og sprenge grensene i nord som hadde gitt kraft til å vinne krigen og lyst til å vende tilbake. Presentert i form av nasjonale løft for å skape normalborgere med sikkerhet for helse og arbeid i fremtiden, vakte planene motstand fordi det også dreide seg om en krenkelse av en verdensborgerrett i et kosmopolitisk folk-til-folk fellesskap.

Bildet av sjarken har her en dobbelt rolle: Presentert som et oversett ledd i en selvbergingsøkonomi fremstår den ikke bare som fremtidens næring, men også som uttrykk for en skjult ironi. Den paradoksale bekreftelsen av sjarkens lønnsomhet i de økonomiske regnestykkene er samtidig en lattermild avvisning av livskvalitet utelukkende ut fra politisk/økonomiske planhensyn.

Lene Bomann-Larsen, som er postdoktor i filosofi ved Institutt for filosofi, ide- og kunsthistorie og klassiske språk ved Universitetet i Oslo skal drøfte ulike tolkninger av begrepet "Rettferdig krig".

For at en krig skal sies å være 'rettferdig' må den som et minstekrav være et svar på en urett som er begått – for eksempel et forsvar mot en aggresjonshandling – og den må kun ha til hensikt å gjenopprette freden. Men selv om kriteriene rettferdig krigstradisjonen angir når en krig er rettferdig (rettferdig grunn, rett intensjon, siste utvei osv) tilsynelatende er klare, er rettferdig krig langt fra noe entydig begrep. Det er for eksempel vidåpent for fortolkning hva slags type urett som kan gi en tilstrekkelig grunn, eller endog en plikt, til militært motsvar. På grunn av slike uklarheter kan 'rettferdig krig' i praksis dekke alt fra nær pasifisme til en ganske omfattende militarisme i forsvar for en rekke verdier man anser som truet.

Ottar Brox

Viggo Rossvær

Lene Bomann-Larsen